TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · ÜLKE GENELİ ÖRNEK SINAV

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Aşağıdaki koşmayı okuyunuz ve koşmadan hareketle soruları cevaplayınız.

KOŞMA

Eğer benim ile gitmek dilersen
Eğlen güzel yaz olsun da gidelim
Bizim iller kıraçtır aşılmaz
Yollar çamur kurusun da gidelim

Aşamazsın Karaman'ın ilini
Köprüsü yok geçemezsin selini
Gerdan yaylasının perçem belini
Lâle sünbül bürüsün de gidelim

Sökülsün dağların buzu sökülsün
Öne insin çöl ovaya dökülsün
Erzurum dağının karı çekilsin
Ak koyunlar yürüsün de gidelim

Karac'oğlan der ki buna ne fayda
Hiç rağbet kalmadı yoksula bayda
Bu ayda olmazsa gelecek ayda
On bir ayın birisinde gidelim

Karacaoğlan

a) Koşmada kullanılan isim ve sıfat tamlamalarına üçer örnek yazınız. (6 puan)

b) Koşmadaki isim tamlamalarının yolculuğun zorluğunu, sıfat tamlamalarının ise göç ve bekleyiş sahnelerini anlatmaya katkısını koşmadan birer örnek vererek açıklayınız. (9 puan)

2. Aşağıda verilen koşuk ve koşma parçalarını inceleyerek T diyagramını doldurunuz. (15 puan)

KOŞUK	Günümüz Türkçesiyle
(…)	(…)
Türlüg çiçek yarıldı	Rengârenk çiçekler açıldı,
Barçın yadım kerildi	(Yerlere sanki) ipek örtüler serildi.
Uçmak yeri körüldi	Cennet görünmüş gibi oldu.
Tumlug yana kelgesüz	Soğuklar artık gelmeyecek.

KOŞMA

(…)
Gene bahar oldu açıldı güller
Figana başladı gene bülbüller
Başka bir hal olup açtı sümbüller
Aşıkların del'olduğu zamandır
(…)

Karacaoğlan

T Diyagramı

KOŞUK	Ölçüt	KOŞMA
.....	Tema	.....
.....	Nazım birimi	.....
.....	Ölçü	.....
.....	Kafiye	.....
.....	Redif	.....

3. Aşağıda verilen bağlama göre soruları cevaplayınız.

Bir grup lise öğrencisi, okulda düzenlenen “Geçmişten Gelen Sesler” adlı drama etkinliğinde bir canlandırma yapmaktadır. Sahnede, savaşta hayatını kaybeden bir yiğidin ardından düzenlenen yas töreni (yuğ) canlandırılmaktadır. Obanın halkını temsil eden öğrenciler sahnede bir çember oluşturur. Ozan rolündeki öğrenci, elinde kopuza benzeyen bir çalgıyla çemberin ortasına geçer ve canlandırılan dönemin şiir özelliklerini yansıtacak biçimde kendi yazdığı şu dizeleri ezgiyle okur:

Kurgan üstü kar yağar
Dağ başına yel değer
Kara bulut gün boğar
Yiğit erim dönmez mi

Kirişi kopmuş yayı
Yurtsuz kalmış boz tayı
Gökte sönmüş ak ayı
Yağız ata binmez mi

(Bu dizeler soru için hazırlanmıştır.)

a) Öğrencilerin Türk edebiyatının hangi dönemini canlandırdığını yazınız ve bağlamdan iki gerekçe göstererek açıklayınız. (4 puan)

b) Ozanın okuduğu dizelerden örnek vererek canlandırılan dönemin şiirine ait şekil özelliklerinden iki, içerik ve dil özelliklerinden iki tanesini yazınız. (12 puan)

c) Dizelerin bir yas töreninde, topluluğun ortasında ve ezgiyle okunması bu dönemde şiirin toplumsal işlevi hakkında nasıl bir çıkarım yapmanızı sağlar? Açıklayınız. (4 puan)

4. Aşağıdaki türküyü okuyunuz.

YÜKSEK YÜKSEK TEPELERE EV KURMASINLAR

(1) Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler

(2) Uçan da kuşlara malûm olsun ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı ben köyümü özledim

(3) Annemin yelkeni olsa açsa da gelse
Babamın bir atı olsa binse de gelse
Kardeşlerim yollarımı bilse de gelse

(4) Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı, ben köyümü özledim

Anonim

Türkünün 1 ve 3 numaralı bentlerinde dize sonlarında tekrarlanan seslerin (“-masınlar/-mesinler” ve “-sa da gelse/-se de gelse”) türkünün ahengine ve dile getirilen duyguya etkisini yazınız. (15 puan)

5. Aşağıdaki ninniyi ve açıklamayı okuyunuz.

NİNNİ

Ninni dedim yatasın
Tatlı uyku tadasın
Büyüyüp de bir gün sen
Muradına varasın

Ak beşiğin tülü var
Bahçemizin gülü var
Gül dalında uyuyan
Annenin bülbülü var

Sesim sana yol olsun
Dilim sana bal olsun
Ninnimi unutma sen
Diline masal olsun

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Ninniler, annelerin bebeklerini uyuturken ezgiyle söyledikleri ve kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan halk şiirleridir. Bu ninnide anne, bebeğine duyduğu sevgiyi ve onun geleceğine ilişkin dileklerini dile getirmiş; son dörtlükte sesinin bebeğine yol göstermesini ve ninnisinin onun dilinde yaşamasını dilemiştir.

Ninnilerin annenin sesiyle söylendiği geleneksel ortamda ninninin işlevi ile günümüzde bebekleri uyutmak için hazır ninni kayıtlarının ve dijital uygulamaların kullanılmasını son dörtlükten bir dizeye dayanarak karşılaştırınız ve bu değişimi değerlendiriniz. (15 puan)

6. Keloğlan ile Kuruyan Çeşme masalını okuyunuz ve masaldan hareketle soruları cevaplayınız.

KELOĞLAN İLE KURUYAN ÇEŞME

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken dağ eteğinde küçük bir köy varmış. Bu köyün ortasında gümüş gibi akan bir çeşme varmış. Köylüler bu çeşmenin suyunu içer, bahçelerini bu suyla sular, hayvanlarını da çeşmenin başında sularlarmış. Köyün en yoksul evinde de Keloğlan, anasıyla birlikte yaşarmış.

Günlerden bir gün köylüler uyanmışlar ki çeşmeden bir damla su akmıyor. Bahçeler sararmış, hayvanlar susuzluktan böğürmeye başlamış. Köyün yaşlıları toplanıp "Bu çeşmenin suyu dağın ardındaki gölden gelir. Oraya giden kimse geri dönememiştir." demişler. Hiç kimse yola çıkmaya cesaret edememiş. Keloğlan "Ben giderim!" demiş. Anası ona üç bazlama pişirmiş, bir de su kabını doldurup vermiş.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir de bakmış ki yol kenarında kanadı kırık bir leylek inliyormuş. Keloğlan hemen gömleğinden bir parça yırtıp leyleğin kanadını sarmış, bazlamasını ve suyunu onunla paylaşmış. Üç gün leyleğin başında beklemiş. Leylek iyileşince dile gelip "Ey iyi yürekli delikanlı, iyiliğin karşılıksız kalmasın. Al şu tüyümü, başın sıkışınca havaya at." demiş ve uçup gitmiş.

Keloğlan yoluna devam etmiş, sonunda gölün kıyısına varmış. Ne görsün! Koca bir dev, gölün suyunun köye aktığı yeri dağ gibi bir kayayla kapatmış, suyun tamamını kendine ayırmış. Keloğlan devden suyu köye salmasını istemiş. Dev kahkahayı basmış: "Bu kaya yerinden oynarsa suyu köyüne salarım. Oynamazsa ömrün boyunca bana hizmet edeceksin!"

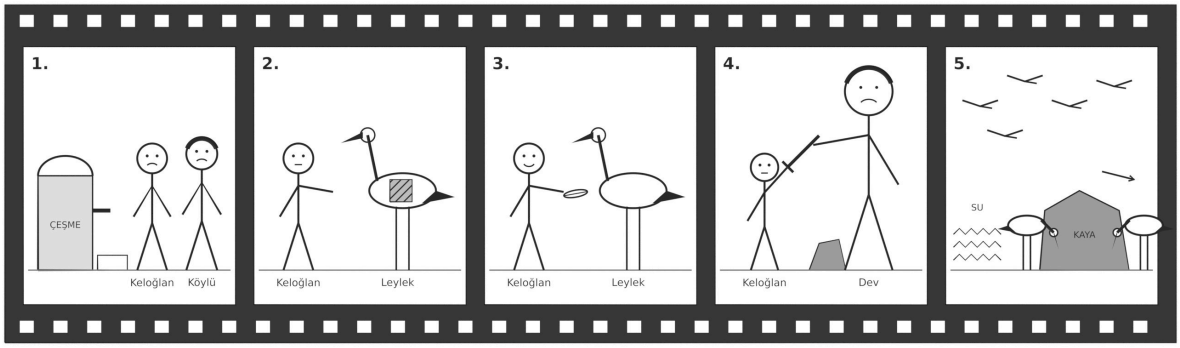
Keloğlan kayayı ne itmiş ne de zorlamış; leyleğin tüyünü çıkarıp havaya atmış. O anda gökyüzünü leylekler kaplamış. Leylekler gagalarıyla kayanın dibindeki toprağı oymuşlar, oymuşlar… Kaya sallanmış, sallanmış, sonunda gürültüyle yuvarlanmış. Gölün suyu çağlayarak köye doğru akmaya başlamış. Sözünü tutmak zorunda kalan dev, utancından dağları aşıp bir daha görünmemek üzere uzaklara gitmiş.

Keloğlan köyüne döndüğünde çeşme yeniden gümüş gibi akıyormuş. Köylüler davullar zurnalar çaldırıp kırk gün kırk gece düğün bayram etmişler. Keloğlan ile anası da ömürlerinin sonuna kadar köylülerin sevgisiyle mutlu yaşamışlar. Gökten üç elma düşmüş: biri anlatanın, biri dinleyenin, biri de iyiliği karşılıksız yapanların başına…

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

a) Masalı altı karelik bir film şeridine dönüştürmek için her kareye yazacağınız özet cümleleri olay örgüsüne uygun sırayla yazınız. (8 puan)

b) Aşağıda bir öğrenci grubunun masal için hazırladığı taslak film şeridi verilmiştir. Bu karelerden hangisi masalı film şeridine dönüştürürken kullanılamaz? Gerekçesini yazınız. (6 puan)

Kurumuş çeşmenin başında üzgün Keloğlan ve köylü | Keloğlan, kanadı kırık leyleğin yarasını sarıyor | İyileşen leylek, Keloğlan'a bir tüyünü veriyor | Keloğlan, kılıcıyla devle dövüşerek onu yeniyor | Leylekler kayanın altını oyuyor, su köye akıyor

Kare	Görselde yer alan sahne
1	Kurumuş çeşmenin başında üzgün Keloğlan ve bir köylü
2	Keloğlan, kanadı kırık leyleğin yarasını sarıyor.
3	İyileşen leylek, Keloğlan'a bir tüyünü veriyor.
4	Keloğlan, kılıcıyla devle dövüşerek onu yeniyor.
5	Leylekler kayanın altını oyuyor, su köye doğru akıyor.

c) Film şeridinin son karesinde kullanılmak üzere yazılan aşağıdaki paragrafta altı yazım yanlışı bulunmaktadır. Bu yanlışları bulunuz ve sözcüklerin doğru hâllerini yazınız. (6 puan)

İyilik, karşılık beklenmeden yapıldığında anlam kazanır. Keloğlanda yaralı leyleğe yardım ederken bir ödül beklemiyordu. Hayatta bir çok zorluğun üstesinden yanlız başımıza gelemeyiz. Bazen bir dostun uzattığı el, bazen de küçük bir canlının teşekkürü yolumuzu aydınlatır. Herkez yardım ettiği bir canlının yada bir insanın mutluluğunda kendi mutluluğunu bulabilir. Peki, sen de bir canlıya yardım etmeye hazırmısın?

Yanlış yazılan sözcük	Doğru yazımı
1.	.....
2.	.....
3.	.....
4.	.....
5.	.....
6.	.....

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.20. Sentezleme Becerisi; KB1.2. Okuma; KB1.5. Bulma; KB1.7. Belirleme
2	TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB1.7. Belirleme; KB2.5. Sınıflandırma Becerisi; KB2.7. Karşılaştırma Becerisi
3	TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi; KB2.20. Sentezleme Becerisi
4	TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.14. Yorumlama Becerisi; KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi
5	TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik okuma sürecini değerlendirebilme	KB2.7. Karşılaştırma Becerisi; KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi; KB2.20. Sentezleme Becerisi; KB3.3. Eleştirel Düşünme Becerisi
6	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme; TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme; TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.13. Yapılandırma Becerisi

PUANLAMA TABLOSU						
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**TOPLAM**
15	*15*	*20*	*15*	*15*	*20*	***100***

Not: 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı 1. dönem 1. yazılısı 12 Kasım 2026'da ülke geneli ortak sınav olarak yapılacaktır. Bu nedenle 2026-2027 resmî konu-soru dağılım tablosunda bu ders için senaryo verilmemiştir; dağılım, sınavdan önce kılavuzla birlikte yayımlanacaktır. Buradaki sınav, MEB "Yazılıya Hazırlanıyorum" 10. sınıf 1. dönem 1. yazılı örneğindeki soru ve öğrenme çıktısı dağılımına göre hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. Doğru cevap:

a) Koşmada kullanılan isim tamlamalarından herhangi üçünün yazılması 3×1 = 3 puandır: “Karaman’ın ili, Gerdan yaylası, Gerdan yaylasının (perçem) beli, perçem beli, dağların buzu, Erzurum dağı, Erzurum dağının karı, (on bir) ayın birisi, bizim iller”. Koşmada kullanılan sıfat tamlamalarından herhangi üçünün yazılması 3×1 = 3 puandır: “ak koyunlar, bu ay, gelecek ay, on bir ay, ne fayda, çöl ova”. (“Eğlen güzel yaz olsun da gidelim” dizesindeki “güzel” sözcüğü sevgiliye seslenme olarak da okunabildiğinden “güzel yaz” örneği tek başına esas alınmamalı; öğrenci bu örneği yazmışsa dizeyi bu biçimde yorumladığı kabul edilerek puan verilebilir.)

b) İsim tamlamalarından en az bir örnek verilmesi **(2 puan)**; yer adlarıyla kurulan isim tamlamalarının yolun geçtiği somut mekânları ve aşılması güç engelleri (il, sel, buz, kar) belirterek yolculuğun zorluğunu gerçekçi ve somut biçimde hissettirdiğinin ifade edilmesi **(3 puan)**; sıfat tamlamalarından en az bir örnek verilmesi **(2 puan)**; sıfat tamlamalarının göç sahnesini betimleyerek zihinde canlı bir görüntü oluşturduğunun (“ak koyunlar”) ya da zaman bildirerek bekleyişi ve göçün mutlaka gerçekleşeceğine dair umudu vurguladığının (“bu ay, gelecek ay, on bir ay”) ifade edilmesi **(2 puan)** doğru cevap kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

a) İsim tamlamaları: Karaman’ın ili, dağların buzu, Erzurum dağının karı. Sıfat tamlamaları: ak koyunlar, bu ay, gelecek ay.

b) “Karaman’ın ili”, “Erzurum dağının karı” gibi isim tamlamaları, aşılması gereken engellerin nerede olduğunu belirterek yolculuğu gerçek bir coğrafyaya bağlamıştır. Böylece yolun ne kadar zorlu olduğu okuyucuya somut olarak hissettirilmiştir. “Ak koyunlar” sıfat tamlaması ise yaylaya doğru ilerleyen sürüyü renkle betimleyerek göç sahnesini zihinde canlandırmıştır. “Bu ay, gelecek ay” tamlamaları da beklenen zamanı belirterek şairin bekleyişini ve göçün mutlaka gerçekleşeceğine olan inancını vurgulamıştır.

Yanlış cevap:

a) İsim ve sıfat tamlamalarının tespit edilmediği, birbirine karıştırıldığı (ör. “ak koyunlar” ifadesinin isim tamlaması olarak gösterilmesi) ya da koşmada yer almayan örneklerin yazıldığı cevaplar yanlış kabul edilir.

b) Örnek verilmeden yapılan; örnek verildiği hâlde isim tamlamalarının yolculuğun zorluğunu somutlaştırma, sıfat tamlamalarının betimleme ya da zaman bildirme yoluyla göç ve bekleyiş sahnelerine katkısını açıklamayan; ilgisiz açıklamalar yanlış kabul edilir.

2. Doğru cevap:

Ölçüt	Koşuk	Koşma
Tema	Baharın gelişi, doğanın canlanması **(1 puan)**	Baharın gelişi ve baharla birlikte coşan aşk **(1 puan)**
Nazım birimi	Dörtlük **(1 puan)**	Dörtlük **(1 puan)**
Ölçü	7'li hece ölçüsü **(2 puan)**	11'li hece ölçüsü **(2 puan)**
Kafiye	"yarıldı, kerildi, körüldü" sözcüklerinin köklerindeki (yar-, ker-, kör-) "r" sesi, yarım kafiye **(2 puan)**	"güller, bülbüller, sümbüller" sözcüklerindeki "ül" sesleri, tam kafiye **(2 puan)**
Redif	"-ıldı/-ildi/-üldi" ekleri (edilgenlik eki ve geçmiş zaman eki) **(2 puan)**	"-ler" eki **(1 puan)**

Kafiye ve redif satırlarında sesin/ekin doğru gösterilmesi ve kafiye türünün doğru belirtilmesi birlikte puanlanır (kafiyede ses 1 puan, tür 1 puan). Koşukta edilgenlik ekinin gövdeye dâhil edilerek "-dı/-di" ekinin redif, "l" sesinin yarım kafiye olarak gösterilmesi de doğru kabul edilir. Koşmanın teması için yalnızca "bahar" ya da "doğa" yazılması da doğru kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

Tema: Koşuk: Baharın gelişi ve doğanın canlanması – Koşma: Baharın gelişi ve aşk. Nazım birimi: Koşuk: Dörtlük – Koşma: Dörtlük. Ölçü: Koşuk: 7'li hece ölçüsü – Koşma: 11'li hece ölçüsü. Kafiye: Koşuk: "r" yarım kafiye – Koşma: "ül" tam kafiye. Redif: Koşuk: "-ıldı/-ildi/-üldi" – Koşma: "-ler".

Yanlış cevap:

Metinler incelendiğinde ulaşılamayacak cevaplar (ör. koşmanın 8'li hece ölçüsüyle yazıldığının, koşukta redif kullanılmadığının belirtilmesi; kafiye ile redifin birbirine karıştırılması) yanlış kabul edilir.

3. Doğru cevap:

a) Dönemin "İslamiyet öncesi Türk edebiyatı" ya da "Sözlü dönem" olarak tespit edilmesi **(2 puan)**; bağlamdan iki gerekçe gösterilmesi (2×1 = 2 puan): yas töreninin (yuğ) canlandırılması, ozan rolündeki öğrencinin şiiri kopuza benzeyen bir çalgı eşliğinde okuması, şiirin topluluğun ortasında sözlü ve ezgili olarak okunması.

b) İki şekil özelliği ile iki içerik ve dil özelliği değerlendirilir. Her madde 3 puandır (özellik 1 puan, dizelerden doğru örnek 2 puan): 4×3 = 12 puan. Aynı gruptan ikiden fazla madde yazılmışsa ilk ikisi değerlendirilir.

Şekil özellikleri:

1. Nazım birimi dörtlüktür: Şiir iki dörtlükten oluşmuştur.
2. Hece ölçüsü kullanılmıştır: Her dizede 7 hece vardır (Kur-gan üs-tü kar ya-ğar).
3. Kafiye örgüsü "aaab/cccb" biçimindedir: İlk dörtlükte "yağar/değer/boğar", ikinci dörtlükte "yayı/tayı/ayı" sözcükleriyle biten dizeler kendi aralarında; dörtlüklerin son dizeleri ("dönmez mi/binmez mi") birbiriyle kafiyelidir.
4. Çoğunlukla yarım kafiye ve redif kullanılmıştır: "yağar/değer/boğar" sözcüklerinde "ğ" yarım kafiye, "-ar/-er" redif; "yayı/tayı/ayı" sözcüklerinde "ay" tam kafiye, "-ı" redif; "dönmez mi/binmez mi" sözcüklerinde "n" yarım kafiye, "-mez mi" rediftir (örneklerden birinin doğru yazılması yeterlidir).

5. Ses tekrarlarıyla ahenk sağlanmıştır: “Kurgan, kar, kara, kirişi, kopmuş, kalmış” sözcüklerinde “k” sesiyle aliterasyon, dizelerde “a” ünlüsüyle asonans yapılmıştır.

İçerik ve dil özellikleri:

6. Ölüm/yas teması işlenmiştir (sagu): “Yiğit erim dönmez mi” dizesinde yiğidin ölümünün ardından duyulan acı dile getirilmiştir.
7. Doğa unsurları duygulara ortak edilmiştir: “Kara bulut gün boğar”, “Gökte sönmüş ak ayı” dizelerinde doğa da yiğidin yasını tutar gibi anlatılmıştır.
8. Göçebe, atlı ve savaşçı hayatın izleri görülür: “yay, kiriş, boz tay, yağız at” sözcükleri bu yaşam biçimini yansıtır.
9. Yabancı sözcük içermeyen sade, öz bir Türkçe kullanılmıştır: “kurgan, yel, yağız, tay” gibi Türkçe sözcükler.
10. Coşkulu ve içten bir söyleyiş vardır: “dönmez mi, binmez mi” soru ifadeleriyle acı ve özlem güçlendirilmiştir.

c) Şiirin bireysel değil topluluğun ortak duygusunu dile getirdiğinin belirtilmesi **(2 puan)**; şiirin yuğ, sığır, şölen gibi törenlerle iç içe olduğunun ya da ezgiyle sözlü aktarılarak kuşaktan kuşağa ulaşan bir kültürel bellek işlevi gördüğünün açıklanması **(2 puan)** doğru cevap kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

a) Öğrenciler İslamiyet öncesi Türk edebiyatını (sözlü dönemi) canlandırmaktadır. Canlandırmada bir yuğ töreninin yer alması ve ozanın şiiri kopuza benzeyen bir çalgı eşliğinde okuması bu döneme özgü unsurlardır.

b) (Örnek cevapta doğru cevaplar arasından rastgele maddeler seçilmiştir.) Şekil: Nazım birimi dörtlüktür; şiir iki dörtlükten oluşmuştur. Hece ölçüsü kullanılmıştır; “Kur-gan üs-tü kar ya-ğar” dizesi 7 hecedir. İçerik ve dil: Ölüm teması işlenmiştir; “Yiğit erim dönmez mi” dizesinde yiğidin ölümünden duyulan acı anlatılmıştır. Doğa unsurları duygulara ortak edilmiştir; “Kara bulut gün boğar” dizesinde doğa da yas tutuyormuş gibi anlatılmıştır.

c) Bu durum, şiirin o dönemde bireysel bir duygu ifadesi olmaktan çok topluluğun ortak acısını ve sevincini dile getiren bir araç olduğunu gösterir. Şiir, törenlerin bir parçasıdır; ezgiyle söylendiği için akılda kalır ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılır.

Yanlış cevap:

a) Dönemin yanlış tespit edildiği (ör. “Divan edebiyatı”), gerekçenin bağlamla uyuşmadığı ya da gerekçe gösterilmeyen cevaplar yanlış kabul edilir.

b) Dizelerden örnek verilmeden yazılan özellikler, dizelerden verilen örneğin özelliği karşılamadığı maddeler ve ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilir.

c) Şiirin toplumsal işlevine değinmeyen, yalnızca “Şiir ezgiyle okunmuştur.” gibi bağlamı tekrar eden ya da ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilir.

4. Doğru cevap:

Dize sonlarında tekrarlanan seslerin ses tekrarına dayalı bir ahenk (ritim, ezgi) oluşturduğunu, türküyü söylemeye ve akılda tutmaya uygun hâle getirdiğini **(5 puan)**; 1 numaralı bentteki "-masınlar/-mesinler" tekrarının uzak yere gelin verilen kızın sitemini, yakınmasını ve aynı acının başkalarına yaşatılmaması isteğini vurguladığını **(5 puan)**; 3 numaralı bentteki "-sa da gelse/-se de gelse" tekrarının gerçekleşmesi zor bir dileği dile getirerek kavuşma özlemini ve çaresizliği yoğunlaştırdığını **(5 puan)** belirten açıklamalar doğru kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

Dize sonlarında tekrarlanan "-masınlar/-mesinler" ve "-sa da gelse/-se de gelse" sesleri türküye düzenli bir ritim ve ezgi kazandırmış, türkünün kolayca söylenip akılda kalmasını sağlamıştır. 1 numaralı bentte "kurmasınlar, vermesinler, görmesinler" sözcükleriyle tekrarlanan olumsuz istek, uzak bir memlekete gelin verilen kızın sitemini ve bu acının başka kızlara yaşatılmaması dileğini güçlendirmiştir. 3 numaralı bentte "açsa da gelse, binse de gelse, bilse de gelse" tekrarı ise ailesine kavuşmayı çok isteyen ama bunun gerçekleşmesinin zor olduğunu bilen kızın özlemini ve çaresizliğini her dizede yeniden hissettirerek türkünün duygusal etkisini artırmıştır.

Yanlış cevap:

Yalnızca "Bu sesler rediftir." ya da "Sesler tekrar edilmiştir." gibi tekrarın ahenge ve duyguya katkısını açıklamayan yüzeysel cevaplar ile ilgisiz açıklamalar yanlış kabul edilir.

5. Doğru cevap:

Son dörtlükten ninninin işlevini yansıtan bir dizenin tespit edilmesi ("Sesim sana yol olsun" ya da "Ninnimi unutma sen / Diline masal olsun") **(3 puan)**; bu dize üzerinden geleneksel ortamda ninninin, annenin canlı sesiyle bebekle duygusal bağ ve güven kurduğunun, sevgi ve dilekleri aktardığının ya da dili ve kültürü sözlü olarak kuşaktan kuşağa taşıdığının açıklanması **(5 puan)**; günümüzde bebekleri uyutmak için kullanılan araçlardan örnek verilmesi (hazır ninni kayıtları, mobil uygulamalar, akıllı cihazlar vb.) **(2 puan)**; geçmiş ile günümüzü karşılaştırarak değişimin olumlu ve/veya olumsuz yönlerini gerekçeli ve tutarlı biçimde değerlendiren açıklama yapılması **(5 puan)** doğru cevap kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

"Sesim sana yol olsun" dizesinde anne, ninniyi yalnızca bebeğini uyutmak için değil, ona sevgisini ve dileklerini kendi sesiyle ulaştırmak için söylediğini gösterir. Geleneksel ortamda ninni, annenin sesi aracılığıyla bebekle annesi arasında güçlü bir bağ kurar; "Ninnimi unutma sen / Diline masal olsun" dizelerinde olduğu gibi ninni, dili ve kültürü de sözlü olarak bir sonraki kuşağa aktarır. Günümüzde ise pek çok aile bebeğini uyutmak için telefondaki hazır ninni kayıtlarından ya da dijital uygulamalardan yararlanmaktadır. Bu araçlar kolaylık sağlasa ve unutulmaya yüz tutmuş bazı ninnilerin kaydedilip korunmasına katkıda bulunsa da annenin canlı sesinin yerini tam olarak tutamaz. Ninni bir cihazdan dinletildiğinde bebekle kurulan duygusal bağ zayıflayabilir ve ninninin kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılma işlevi azalabilir.

Yanlış cevap:

Son dörtlükten dize tespit etmeyen ya da dize üzerinden açıklama yapmayan; ninninin geleneksel işlevini günümüzdeki uygulamalarla karşılaştırmayan; yalnızca "Eskiden anneler ninni söylerdi, şimdi telefondan dinletiliyor." gibi gerekçesiz, yüzeysel ya da genelleme hatası içeren ve ilgisiz açıklamalar yanlış kabul edilir.

6. Doğru cevap:

a) Altı cümle ile masalın ana olaylarını kronolojik sırayla anlatan (6×1 = 6 puan), masaldaki dönüm noktalarını (Keloğlan'ın yaralı leyleğe yardım etmesi ve sorunun leyleğin verdiği tüyle çözülmesi) vurgulayan **(2 puan)** özet cümleler doğru kabul edilir.

b) 4 numaralı karenin kullanılamayacağının belirtilmesi **(2 puan)**; masalda Keloğlan'ın devle dövüşmediğinin, sorunun kaba kuvvetle değil leyleğe yapılan iyiliğin karşılığı olan tüy ve leyleklerin yardımıyla çözüldüğünün belirtilmesi **(2 puan)**; görselde ise Keloğlan'ın devi kılıçla yendiğinin gösterildiğinin belirtilmesi **(1 puan)**; bu nedenle karenin masalın olay örgüsü ve iletisiyle uyumsuz olduğunun ifade edilmesi **(1 puan)** doğru cevap kabul edilir.

c) Yazımı yanlış sözcüklerin doğru hâllerinin yazılması (6×1 = 6 puan): Keloğlan da **(1 puan)**, birçok **(1 puan)**, yalnız **(1 puan)**, Herkes **(1 puan)**, ya da **(1 puan)**, hazır mısın **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap:

a) Olay örgüsünü özetleyen cümleler:

1. Dağ eteğindeki bir köyde anasıyla yaşayan Keloğlan, bir sabah köyün tek çeşmesinin kuruduğunu görür.
2. Yaşlılar suyun dağın ardındaki gölden geldiğini söyleyince kimsenin cesaret edemediği yolculuğa Keloğlan çıkar.
3. Keloğlan yolda kanadı kırık bir leyleğin yarasını sarar, azığını onunla paylaşır ve iyileşen leylekten başı sıkışınca kullanması için bir tüy alır.
4. Göle varınca suyun önünü koca bir kayayla kapatan devi görür; dev, kaya yerinden oynarsa suyu salacağını söyleyerek onunla alay eder.
5. Keloğlan tüyü havaya atınca gelen leylekler kayanın altını oyar, kaya yuvarlanır ve su yeniden köye akmaya başlar.
6. Utanan dev uzaklara gider; köyüne dönen Keloğlan, yeniden akan çeşmenin başında köylülerle birlikte sevinir ve mutlu yaşar.

b) 4 numaralı kare film şeridinde kullanılamaz. Masalda Keloğlan devle dövüşmez; kayayı ne iter ne de zorlar, leyleğe yaptığı iyiliğin karşılığı olan tüyü havaya atar ve kayayı leylekler yerinden oynatır. Görselde ise Keloğlan'ın devi kılıçla yendiği gösterilmektedir. Bu durum hem olay örgüsüyle hem de iyiliğin karşılıksız kalmayacağını anlatan masalın iletisiyle çeliştiği için kare masalla uyumsuzdur.

c) Keloğlan da, birçok, yalnız, Herkes, ya da, hazır mısın

Yanlış cevap:

a) Olayları yanlış ya da karışık sırayla aktaran, kişilerin rollerini yanlış veren (ör. tüyü devin verdiğini yazan), masalın ana olaylarını atlayan ve ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilir.

b) Yanlış kareyi belirten ya da 4 numaralı kareyi belirtip masal ile görsel arasındaki uyumsuzluğu açıklamayan cevaplar yanlış kabul edilir.

c) Yazım yanlışı olmayan sözcüklerin yazılması ve yanlış yazılmış sözcüklerin doğru olmayan hâllerinin yazılması (ör. "Keloğlan'da", "bir çoğu", "yada") yanlış kabul edilir.